

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning

Det mångkulturella mötet

En studie om mötet och samverkan mellan svenska pedagoger och
föräldrar med invandrabakgrund i förskolan

Av: Malin Zetherström

LAU 350 Människan i världen
Handledare: Ingrid Johansson
Examinator: Ann-Charlotte Mårdsjö
Rapportnummer: HT05-2611-062

Abstract

Institution	Göteborgs Universitet Institutionen för pedagogik och didaktik
Arbetets titel	Det mångkulturella mötet. En studie om mötet och samverkan mellan svenska pedagoger och föräldrar med invandrarbakgrund i förskolan.
Arbetets art	Examensuppsats 10 poäng, nya lärarprogrammet
Sidantal	31
Författare	Malin Zetherström
Handledare	Ingrid Johansson
Examinator	Ann-Charlotte Mårdsjö
Tidpunkt	Höstterminen 2005
Syfte	Syftet med studien är att undersöka hur mötet mellan svenska pedagoger och föräldrar med annan kulturell och etnisk bakgrund än den svenska kan gestalta sig i en mångkulturell förskola. Särskilt intresse läggs vid vilka möjligheter respektive svårigheter de båda parterna upplever att samverkan ger upphov till, samt vilka förväntningar de har på barnens förskolevistelse, utifrån att det är olika kulturer som möts.
Material och metod	Uppsatsen bygger på tidigare forskning och litteratur inom ämnet samt på en fallstudie, i form av kvalitativa intervjuer med ett arbetslag och utvalda föräldrar på en och samma förskola.
Slutsatser	En mångkulturell samverkan leder till nytänkande och ökad insikt och kunskap om andra kulturer och andra människors levnadssätt, vilket kan öka toleransen gentemot det som är annorlunda. Samverkan försvåras avsevärt av språksvårigheter. Det faktum att det är olika kulturer som möts gör att det ibland uppstår kulturkrockar mellan pedagogerna och föräldrarna. Föräldrarna ser en mycket tydlig gräns mellan verksamheten i förskola och skola. Pedagogerna anser att det råder stora skillnader mellan synen på det pedagogiska arbetet mellan dem och föräldrarna.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte	3
3. Litteraturgenomgång	4
3.1 Styrdokument	4
3.1.1 Styrdokument om föräldrasamverkan	4
3.1.2 Styrdokument om kultur och etnicitet	4
3.2 Utvecklingsekologisk teori	5
3.3 Pedagogerna och föräldrarna	6
3.4 Mötet mellan pedagoger och invandrarföräldrar i förskola/skola	7
3.5 Olika sätt att förhålla sig till det mångkulturella - möjliga konsekvenser därav	9
3.6 Mångfald- möjligheter och svårigheter	10
3.6.1 Möjligheter	10
3.6.2 Svårigheter	10
3.7 Kultur	11
4. Metod	13
4.1 Metodval, fördelar och nackdelar	13
4.2 Avgränsning	14
4.3 Urval och kort information om förskola och respondenter	14
4.4 Tillvägagångssätt	14
4.5 Tillförlitlighet	15
4.6 Etiska överväganden	16
4.7 Källor	16
5. Resultat	17
5.1 Resultat av intervjun med arbetslaget	17
5.1.1 Möjligheter	17
5.1.2 Svårigheter och strategier att hantera dessa	18
5.1.3 Förväntningar gällande barnens förskolevistelse	20
5.1.4 Samverkan	20
5.1.5 Förhållningssätt till det mångkulturella	21
5.2 Resultat av intervjun med föräldrarna	22
5.2.1 Möjligheter	22
5.2.2 Svårigheter	23
5.2.3 Förväntningar gällande barnens förskolevistelse	23
5.2.4 Samverkan	24
5.2.5 Förhållningssätt till det mångkulturella	24
5.3 Resultatsammanfattning	25
6. Diskussion	27
6.1 Metoddiskussion	27
6.2 Resultatdiskussion	27
6.2.1 Möjligheter, svårigheter och skillnader	27
6.2.2 Förväntningar gällande barnens förskolevistelse	28
6.2.3 Samverkan	29

6.2.4 Förhållningssätt till det mångkulturella	29
6.3 Didaktiska slutsatser	30

7. Referenser	32
---------------	----

Bilaga 1 Intervjufrågor till personalen

Bilaga 2 Intervjufrågor till föräldrarna

1. Inledning

"I umgänget med andra människor är vi hela tiden omgärdade av oskrivna regler, outtalade konventioner, tysta överenskommelser och osynliga spärrar som reglerar vår samvaro. Mycket sällan är vi emellertid medvetna om att vi följer några regler. Vi bara beter oss som vanligt". (Wellros 1989:48)

Detta citat talar om att en stor del av våra dagliga kontakter, samtal och handlingar faktiskt sker på ett omedvetet plan. Vi behöver inte tänka så mycket utan vi beter oss bara "som vanligt". Dessa oskrivna regler är dock inte allmängiltiga på så sätt att de kan tillämpas var som helst och när som helst, utan är bundna till specifika sammanhang. Det räcker att vi byter miljö för att upptäcka att våra oskrivna regler inte längre är lika gångbara. Då det vanliga inte längre är det vanliga, reglerna har slutat gälla och regelsystemet på den nya platsen är osynligt, osammanhängande och ologiskt är det lätt att känna sig vilse och ännu lättare att göra fel. Om man tänker sig att man flyttar till ett annat land där helt andra referensramar gäller, är det inte så svårt att tänka sig att mycket av det nya skulle kunna beskrivas i termer av kaos.

Det svenska samhället är i ständig förändring inom många områden. Ökande internationalisering ställer nya och andra krav på alla som arbetar inom förskola och skola. Det talas mycket om det mångkulturella Sverige i olika sammanhang, inte minst inom förskolan och skolans värld. 1998 fick förskolan den läroplan som fortfarande är den gällande. Denna läroplan uttrycker bl a följande;

"Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur skall bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en dubbel kulturtillhörighet." (Läraryrket 2002:27)

Kulturell mångfald är egentligen inget nytt fenomen i Sverige, ökad invandring har bara gjort att det många gånger framträder tydligare. Skillnader mellan olika kön, olika generationer, olika sociala klasser och mellan olika människor med olika livserfarenheter är uttryck för kulturell mångfald, vilket visar på att vi alltid har levt i ett mångkulturellt samhälle.

Kultur är ett oerhört stort och omfattande begrepp, i detta arbete är jag intresserad av den sortens kultur som är förknippad med människors etniska bakgrund. Förskolan är en verksamhet, i vilken de allra flesta barn i landet deltar oavsett kulturell bakgrund. I vissa områden domineras barngrupperna av svenska barn och i andra av barn med invandrarbakgrund, det sistnämnda är det som kommer att fokuseras i detta arbete. Jag vill redan i inledningen nämna att jag är medveten om att man bör vara försiktig med att generalisera i olika sammanhang, så även då det gäller människors förankring till "ursprungskulturen". Det är viktigt att tänka på att människan inte är totalt inbäddad i sin kultur samt att stora variationer kan förekomma även inom en och "samma" kultur.

De barn som växer upp med föräldrar med annan kulturell bakgrund än den svenska växer upp med två olika kulturmönster, dels föräldrarnas och dels förskolepersonalens.

Antropologer som har levt i andra samhällen och försökt ta till sig och anpassa sig efter dessa samhällens sätt att leva, menar att det som varit svårast att ändra på är sättet att uppfostra de egna barnen. (SOU 1996:51)

Mot bakgrund av ovanstående referat finner jag det mycket intressant att undersöka hur mötena mellan svenska pedagoger och föräldrar med annan kulturell och etnisk bakgrund än den svenska ser ut i förskolan, som till stor del handlar just om att fostra och utveckla barnen. Denna fostran ska dessutom ske i samarbete med hemmen. Vilka svårigheter och vika möjligheter dessa möten kan resultera i, samt vad det kan få för konsekvenser för barnen kommer att undersökas och diskuteras. Så även vad man som pedagog väljer att ta fasta på i en barngrupp som präglas av mycket stor kulturell heterogenitet. Då mitt intresse är riktat mot de yngre åldrarna kommer min undersökning att utföras i en förskola, däremot kommer tidigare forskning som även rör skolan att studeras och presenteras i de fall jag finner den relevant för min studie.

Förskoleverksamheten vänder sig till barn som inte går i skolan och bedrivs i form av förskola, familjedaghem och öppen förskola. Förskolan tar emot barn i åldern 1-5 år. Andelen barn i åldern 1-5 år som var inskrivna i förskola och familjedaghem uppgick år 2004 till drygt 85 %. Andelen inskrivna barn är högre bland äldre barn än bland yngre. Till exempel var 96 % av alla fyra- och femåringar inskrivna i förskoleverksamhet år 2004, medan motsvarande andel för ettåringar var 45 %. Samma år hade 52 638 barn i åldern 1-5 år som var inskrivna i förskolan ett annat modersmål än det svenska. Av dessa fick 13,1 % modersmålsstöd. (www.skolverket.se)

I förskolan skall grunden läggas för ett livslångt lärande. Verksamheten skall anpassas till alla barn som deltar i förskolan och hänsyn skall tas till barnens olika förutsättningar och behov. (Läraryrket 2002:26)

Centrala begrepp i min uppsats är;

Pedagog- Då jag använder begreppet pedagog syftar jag på barnskötare och förskollärare.

Mångkulturell samverkan- Med mångkulturell samverkan syftar jag på samarbete och kommunikation mellan parter med olika kulturella och etniska bakgrunder.

Kultur- Begreppet kultur beskrivs och definieras under litteraturgenomgången på sidan 11.

Etnicitet- Ordet etnisk definieras enligt Bonniers svenska ordbok (Malmström 2003) enligt följande; utmärkande för ett folk eller en ras; turk, ungrare etc. Det är den här definitionen jag har i åtanke då jag använder mig av begreppet etnicitet.

2. Syfte

Syftet med studien är att undersöka och beskriva hur mötet och samverkan mellan svenska pedagoger och föräldrar med annan kulturell och etnisk bakgrund än den svenska kan gestalta sig i en mångkulturell förskola. Som ett delsyfte är jag även intresserad av att ta reda på vad personalen väljer att ta fasta på i en barngrupp som präglas av stor kulturell variation. För att kunna se det hela ur båda parter perspektiv kommer jag att intervjua både pedagoger och utvalda föräldrar. Särskilt fokuseras vilka möjligheter respektive svårigheter ett mångkulturellt samarbete ger upphov till samt vilka förväntningar de båda grupperna har på barnens förskolevistelse. Frågeställningar jag använder för att precisera syftet är följande;

Vilka möjligheter respektive svårigheter upplever pedagogerna respektive föräldrarna att vistelsen ger upphov till, utifrån att det är olika kulturer som möts?

Vad upplever de båda grupperna vara viktigast att barnen får möjlighet att utveckla under sin förskolevistelse?

Genom min studie hoppas och tror jag mig kunna öka min insikt och kompetens att dels kunna tillvarata möjligheter, men även hantera situationer där olika och kanske motstridiga kulturer, livsstilar och tankemönster möts och ställs mot varandra.

3. Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången kommer jag att ta upp vad förskolans styrdokument säger om föräldrasamverkan, kultur och etnicitet. Vidare kommer jag att återge tidigare forskning inom området, beskriva den teoretiska grund som arbetet vilar på samt ta upp något om pedagogers förhållningssätt i mötet med föräldrar.

3.1 Styrdokument

I styrdokumentet talar regering och riksdag om vilka grundläggande värden, mål och riktlinjer som skall styra förskolans verksamhet. I pedagogens uppdrag ingår det att utifrån de förutsättningar som råder bedriva verksamheten på ett sätt som går i linje med vad läroplanen förespråkar. Vilka mål och riktlinjer som finns angivna inom olika områden måste således alltid granskas.

3.1.1 Styrdokument om föräldrasamverkan

”Förskolan skall vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar.” (Läraryrket 2002:26)

Det är vårdnadshavarna som har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan skall vara ett komplement till hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn skall utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete skall ske i ett nära och förtroendefullt samspel med hemmen. Föräldrarna skall ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka förskolans verksamhet, vilket förutsätter att pedagogerna är tydliga i fråga om mål och innehåll. (Läraryrket 2002:32)

I pedagogens uppdrag ingår det att ge varje barn och dess föräldrar en god introduktion i förskolan samt beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten. Pedagogen skall föra fortlöpande samtal med barnens föräldrar om barnets trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal. Pedagogen skall även se till att föräldrarna blir delaktiga i utvärderingen av verksamheten. (Läraryrket 2002:33)

3.1.2 Styrdokument om kultur och etnicitet

”Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund.” (Läraryrket 2002:26)

Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan förbereda barnen för ett liv i ett internationaliserat samhälle. Genom att ge barnen en medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kulturer kan förskolan utveckla deras förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. I förskolan kan barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund få stöd i att utveckla en dubbel kulturtillhörighet. (Läraryrket 2002: 27)

Ett av målen för förskolan är att varje barn skall utveckla en förståelse för att alla människor har lika mycket värde oberoende av kön, social eller etnisk bakgrund. Förskolan skall även sträva efter att varje barn känner delaktighet i sin egen kultur och utvecklar en respekt för andra kulturer. (Läraryrket 2002:29,30)

3.2 Utvecklingsekologisk teori

Att jag har valt att presentera Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori kommer sig av att jag finner den mycket relevant för min studie. Bronfenbrenner lägger stor vikt vid hur barnet påverkas och utvecklas av dess närmiljöer såsom hemmet och familjen och förskolan och förskolepersonalen samt av relationen och samspelet dem emellan, vilket min studie handlar om.

Barns lärande och utveckling är beroende av deras totala omgivning, alltså verkligheten de lever i. (Gunnarsson 1999:15) Detta är utgångspunkten i den amerikanska utvecklingspsykologen Urie Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori som har givit struktur åt ett sammanhang för barns lärande och utveckling. Han visar i sin teori vad som är betydelsefullt för barns lärande och utveckling och betonar i likhet med både Piaget och Vygotskij att barns verklighet konstrueras i samband med miljön. Bronfenbrenners miljöbegrepp inbegriper dock inte bara barnets närmiljöer, såsom exempelvis hem, skola och kamrater, utan hela sammanhanget barnet lever i. För att kunna förstå barns lärande och utveckling är det en nödvändighet att studera den ömsesidiga anpassningen mellan barnet och de föränderliga förhållanden och faktorer som finns i dess omedelbara miljö. Den processen påverkas även av relationerna mellan barnets närmiljöer som exempelvis relationen mellan hemmet och barnets förskola/skola och av de större sammanhang som omger dem. Bronfenbrenner lägger särskilt stor vikt vid barnets upplevelser av olika förhållanden i miljön för dess lärande och utveckling och betonar framförallt betydelsen av barnets upplevelser av det samspel som uppstår i en närmiljö genom de aktiviteter, roller och relationer som en miljö erbjuder och som barnet blir delaktig i. Det är alltså barnets upplevelser som fokuseras i den utvecklingsekologiska teorin. Den utvecklingsekologiska miljön består av fyra strukturer som alla är inbäddade i och ömsesidigt beroende av varandra. Bronfenbrenner kallar dem mikro-, meso-, exo- och makrosystem. (Gunnarsson 1999:15,16)

Mikrosystemet är de mönster av aktiviteter, roller och relationer som barnet upplever i dess omedelbara närmiljö. Närmiljön kan som tidigare nämnts handla om exempelvis barnets familj, förskolan eller skolan som barnet går i eller kamratgruppen som barnet tillhör. Mellan de olika komponenterna som ingår i närmiljön utvecklas ett nätverk av relationer, som man kan kalla ett system, som påverkar barnet. Under barnets uppväxt kommer det successivt att ingå i fler mikrosystem samtidigt. I högre eller mindre grad kommer det att utvecklas relationer mellan de olika mikrosystemen, vilket i sin tur påverkar barnet. (Andersson 1982:39)

Hur dessa relationer hänger samman är viktigt för barnets utveckling. Barnets skolprestationer till exempel är inte enbart beroende av vad som sker i skolan utan även vad som sker i barnets hemmiljö i form av stöd och uppmuntran eller avsaknad av detta, samt i vilken utsträckning skolan och hemmet samspelar med varandra. (Andersson 1982:39,40)

Mesosystemet är det system som relationerna mellan de mikrosystem som barnet ingår i bildar. (Andersson 1982:40)

Exosystemet är det system som bildas av de förhållanden eller faktorer som finns utanför de miljöer som barnet har direktkontakt med, som via interaktioner och påverkan av andra än barnet ändå indirekt får konsekvenser för barnet och dess utveckling. Föräldrarnas positioner i arbetslivet eller deras arbetsförhållanden över huvudtaget är ett exempel på en faktor av mycket stor betydelse för utvecklingsförloppet, framförallt hos yngre barn. Kommunala beslut

som rör förskola/skola är andra exempel på faktorer som är betydelsefulla för barnets utveckling. (Andersson 1982:40)

Makrosystemet är den yttre strukturen i Bronfenbrenners modell. Makrosystemet utgörs av generella mönster av övergripande ideologiska, historiska och politiska värderingar och förhållanden, som gör att förhållanden inom en kultur ter sig relativt likartade i jämförelse med en annan kultur. Läroplanen, styrningen av skolan och den pedagogiska traditionen är exempel på förhållanden inom makrosystemet som påverkar verksamheten i skolan. Hur undervisningen bedrivs har betydelse för elevers lärande och utveckling. Är undervisningen huvudsakligen av kunskapsförmedlande karaktär och eleverna ses som passiva mottagare leder det till en utveckling, får eleverna däremot ta eget ansvar för lärandet och konstruera sin egen kunskap blir utvecklingen en helt annan. (Gunnarsson 1999:18)

3.3 Pedagogerna och föräldrarna

Flera studier har visat den betydelse föräldrarna har för elevernas skolframgång, benägenhet och förutsättningar att anta utbildningsutmaningar. Hammarström (i Person 2003:18,19) har exempelvis undersökt studiebegåvade ungdomars övergång från gymnasiet till högskolan och funnit att ungdomar med samma studiebegåvning i olika grad valde högskolestudier och att den sociala bakgrunden, framför allt föräldrarnas utbildningsnivå, hade mycket stor betydelse. Sannolikheten för att elever med lika studiebegåvning valde högskolestudier ökade avsevärt om föräldrarna hade akademisk utbildning. På lägre nivå i utbildningssystemet kan man anta att elevens skolresultat påverkas positivt eller negativt av utbildningsnivån bland föräldrarna. Detta är bland annat något som Grosin (i Person 2003:18,19) har tagit som utgångspunkt för formulering av en ”hemmens läroplan” som visar hur föräldrarna genom att ta sig tid, vara intresserade och stödjande kan underlätta sina barns skolgång.

Barn som växer upp i en familj och som deltar i förskoleverksamhet kan sägas leva i två delvis skilda världar. Familjen har sin bakgrund, sitt klimat, sina värderingar och sitt egna sätt att hantera med- och motgångar. Personalgruppen i förskolan har i sin tur sin bakgrund, sitt klimat och sitt förhållningssätt till livet. Flera dagar i veckan färdas barnet mellan dessa två världar. För att barnet ska kunna uppleva sin tillvaro som en helhet krävs det någon form av kommunikation och samspel mellan världarna. (Andersson 1994:13). Det är mycket viktigt för barnen att uppleva respekten i mötet mellan de vuxna. Genom att se att de vuxna kan åstadkomma en god stämning, mötas och lösa problem tillsammans får barnen en känsla av helhet i tillvaron. (Andersson 1994:12)

Inga Andersson, som under lång tid har arbetat som skolpsykolog och har stor erfarenhet av möten mellan personal och föräldrar i skolan, påpekar att något av det viktigaste för att ett samarbete med föräldrarna skall fungera bra är att ge dem känslan av att vara välkomna och respekterade. Den första kontakten är viktig eftersom den lägger grunden för fortsatt samverkan. För många föräldrar, framförallt invandrarföräldrar, kan det underlätta mycket om det första mötet sker i en för dem bekväm miljö, i hemmet exempelvis. Som pedagog bör man tänka på att föräldrarna alltid befinner sig i underläge i dessa situationer, att få dem att känna sig trygga från början har många fördelar för det fortsatta samarbetet. (Andersson 1996:154)

Vidare poängterar Andersson vikten av att lyssna på föräldrarna, vilket inte handlar om att försöka få in den andres berättelse i sina egna mallar, utan om att koncentrera sig för att förstå hur den andra tänker och hur den andres verklighet ser ut. (Andersson 1996:157) Man måste även visa föräldrarna respekt. Att utgå ifrån att de alltid vill det bästa för sina barn, men att det kan finnas något hinder som resulterar i att detta inte går att förverkliga, är ett sätt att visa

dem respekt. Destruktiva beteenden hos föräldrar handlar ofta om en frustration över att inte känna sig värdefulla eller räcka till. Det är fråga om en maktlöshet snarare än att de inte bryr sig. Ett arbete där man börjar diagnostisera och leta efter fel hos föräldrarna är dömt att misslyckas. Respekt visar man även genom att visa intresse och fråga hur den andre tycker, tänker och förväntar sig i olika sammanhang. (Andersson 1996:158)

3.4 Mötet mellan pedagoger och invandrarföräldrar i förskola/skola

I mötet med föräldrar från andra kulturer behövs det extra kunskaper och lyhördhet, då det kan finnas stora skillnader i sedvänjor och i synsätt som kan leda till onödiga missförstånd. (Andersson 1994:28)

För elever med invandrarbakgrund, såväl som för svenska barn, intar den egna familjen och föräldrarna den mest centrala platsen i livet. Många gånger har dessa föräldrar helt eller delvis andra föreställningar om relationer, normer och utbildning än vad som vanligtvis förekommer i svenska skolan. Konsekvenserna av detta kan bli att barnen, i och med sin mellanposition, möts av korskraiv som kan leda till osäkerhet och förvirring. Det är därför extra viktigt att involvera föräldrar med invandrarbakgrund i skolans verksamhet. (SOU 1996:127)

Annick Sjögren påpekar (i Hultinger & Wallentin 1996:232) att det mellan hem och skola finns en naturlig barriär, där vardera har sina mål, sina regler och rutiner. Lärarna känner sig hemma i skolan och med alla olika begrepp som förknippas med den. Föräldrarna däremot, vars barn kanske börjar skolan tjugo, trettio år efter att de själva gick där, hamnar i underläge då miljön inte är lika hemvan och begreppen och rutinerna inte är självklara. För de föräldrar som kommer från andra länder är distansen oändligt mycket större. Deras barn går i skolan inte bara i en annan tid än de själva utan även i ett annat land. Detta resulterar i ett dubbelt främlingskap, som måste övervinnas. Ju mera främmande kulturer, desto större skillnad är det mellan de världar som barnen och föräldrarna konfronteras med. Vidare menar Sjögren (i Hultinger & Wallentin 1996:234) att avståndet mellan hemmet och skolan förstärks genom att de vuxna har olika referensvärldar. Den konkreta verklighet som de vuxna refererar till kan många gånger vara mycket annorlunda. I Sverige råder exempelvis en förtrolighet med- och ett stort intresse för naturen, inte minst inom förskolan och skolan. Detta är något som kan te sig väldigt främmande för många föräldrar som är uppvuxna med att naturen närmast ses som ogästvänlig och skrämmande.

Barn med invandrarbakgrund fostras liksom svenska barn inte bara av föräldrarna utan också i svensk förskola och senare skola. Dessa barn ska växa upp i två kulturer och utveckla två språk. Vilket bemötande barnen får, vilket stöd de får i sin språkutveckling, vilken respekt som finns för deras hemkultur i den svenska miljön samt hur deras "svenskhets" uppfattas i hemmet har mycket stor betydelse för hur väl de lyckas anpassa sig till det nya. Det krävs generositet från båda håll. (Sjöwall 1994:16)

Kulturanthropologen Gillis Herlitz menar (i SOU 1996:55) på att det viktigaste man kan göra i det svenska samhället för att involvera föräldrarna i arbetet med barnen är att bejaka deras förtroende för sig själva som föräldrar. Här får hemspråksundervisningen en mycket stor roll, då man visar respekt för föräldrarnas bakgrund. Annars finns risken att barnen börjar tappa respekten för dem, börjar tycka att de är omoderna och inte så mycket att bry sig om. Herlitz anser vidare att personalen i förskolan kan hjälpa föräldrarna att förstå vad svensk barnuppfostran går ut på samt visa dem att man faktiskt har en genomtänkt pedagogisk verksamhet i förskolan. Det är inte så enkelt att förstå svenska normer om man aldrig träffar svenska familjer och svenska föräldrar.

Enligt Inga Andersson är invandrarföräldrarna många gånger osäkra och rädda, de saknar kunskap om hur mycket i vårt samhälle fungerar, vilket kan resultera i att de ibland drar sig för att ta kontakt med skolan. I sitt ursprungsland har de ett helt annat socialt kontaktnät, de vet hur saker och ting fungerar och de har också uppfostringsmetoder som de vet att de kan använda. I Sverige hamnar de i ett tomrum och behöver ofta mycket stöd för att vara föräldrar här. (Andersson 1996:170)

För att få anknytning till lärarnas vardag har Inga Andersson (Andersson 1996) intervjuat 15 lärare från låg-, mellan- och högstadiet. Lärarnas ålder och kön har varierat, likaså deras lärarerfarenheter. De flesta av lärarna har arbetat i en kommun med stora sociala problem och stor invandratäthet. En av frågorna hon ställde var vilka föräldrar som är svårast att få ett samarbete med och vilket stöd som behövs i dessa sammanhang. Lärarnas exempel på föräldrar som de uppfattade som svårast att samarbeta med var väldigt många. Några av dem var följande; ”svåra” elevers föräldrar, ensamma mammor, föräldrar med andra sociala värderingar, föräldrar till elever som har det svårt hemma, föräldrar som misstror skolan, föräldrar där man inte får respekt och tilltro, föräldrar som ”slår” sina barn, föräldrar med språksvårigheter och inte vill ha tolk, invandrarföräldrar och föräldrar med avvikande inställning till pedagogiken. (Andersson 1996:142-144)

Lärarna tycker bland annat att det kan vara svårt att samarbeta när föräldrarnas värderingar skiljer sig från deras egna, när det råder olika uppfattningar om uppfostran, pedagogik och vad som anses vara viktigt i livet. Detta märks kanske tydligast då det gäller samarbetet med invandrarföräldrar. Det är inte ovanligt med kulturkrockar. Att ha olika värderingar är i sig inget problem, däremot kan problem uppstå om man kommer med negativa synpunkter på den andres uppfattningar. Det kan leda till ett ömsesidigt misstroende, man drar åt olika håll och barnet hamnar mittemellan. (Andersson 1996:144,145)

Andersson (1996:169) påpekar att uppfostringsmetoder ofta skiljer sig mycket åt mellan olika kulturer. I Sverige anses ofta att invandrarföräldrar, pappor i synnerhet, har för stränga metoder mot sina barn. Enligt Andersson bör man dock acceptera föräldrarnas sätt att lösa problemen, även om man själv inte tror på metoden och hellre skulle använt andra metoder. Då man yttrar något negativt om föräldrarnas uppfostringsmetoder, diskvalificerar man dem som föräldrar och fräntar dem deras chans att sätta gränser för deras barn. Däremot bör man upplysa om att det enligt svensk lag är förbjudet att slå sina barn, samt att man som lärare har skyldighet att anmäla detta till socialtjänsten. (Andersson 1996:169)

3.5 Olika sätt att förhålla sig till det mångkulturella- möjliga konsekvenser därav
Det finns olika sätt att hantera en barngrupp som representerar ett mycket stort antal olika kulturer, som talar många olika språk och som har vitt skilda bakgrunder. En genomförd studie av förskolekultur och kulturmöten i Norra Botkyrka (SOU 1996:53) visade att personalen i huvudsak hade tre olika strategier för att handskas med situationen. Den första strategin handlade om att pedagogerna i vissa bestämda situationer lyfte fram och såg barnens olika kulturella bakgrunder som något positivt. I dessa situationer var ofta dans, musik och mat involverade. I många andra situationer sågs de kulturella olikheterna mer som en belastning. Den andra strategin gick ut på att pedagogerna istället för att synliggöra olikheterna fokuserade likheterna, de försökte så att säga finna gemensamma nämnare bland barnen. Den tredje strategin gick ut på att pedagogerna valde ut ett par områden, exempelvis svenskspråksträning eller firande av traditioner där de konkretiserade mångfalden. På detta sätt var det möjligt att hantera områdena på en vardaglig nivå. För forskarna blev det tydligt att det viktigaste målet för personalen i Norra Botkyrka, var att i den intensiva mångfalden av

språk, kulturer och beteenden skapa en gemensam upplevelsevärld där det gick att mötas och utbyta erfarenheter på det gemensamma språket, svenska. Tvåspråkigheten hamnade i skymundan.

En mycket betydande orsak till varför lärare i förskola och skola väljer att fokusera det som förenar är att situationen kan underlättas oerhört om det finns ett gemensamt innehåll att utgå ifrån. Man väljer en traditionellt uppfattad förskole/skolkultur som får utgöra en fast ram för verksamheten. Strategin stöds av att läraren känner sig bekväm i denna kultur som dessutom ges legitimitet av att barnen som deltar i verksamheten bor och lever i Sverige. (SOU 1996:112)

Sjöwall (1994:19) menar på att det föreligger en risk med att utgå ifrån likheter istället för att betona olikheter mellan barn med olika bakgrunder. Att eftersträva likheten mellan olika barn och inte låtsas om det uppenbara som alla kan se anser hon kan resultera i felaktiga signaler. *Vi är inte lika. "Om man tycker att man pekar ut en grupp genom att säga turkiska barn eller kinesiska barn tyder det på att man själv anser att det inte är så lyckat att vara turk eller kines."* Väljer man att inte tala om och lyfta olikheter kan det leda till att man ger invandrarna signaler om att efterlikna svenskarna är det bästa de kan göra samt att det är just allt det som majoritetskulturen representerar som är det enda riktiga och gällande. (Sjöwall 1994:19)

Många lärare väljer att lyfta och synliggöra "det mångkulturella" i samband med mat, kläder, musik, dans och högtider, detta sker ofta utan en djupare analys av vad det egentligen står för. Bengt Spowe (2003:18) liknar sådan undervisning och sådana kunskaper vid att "agera turist" i andras kulturer och tillägna sig så kallad turistinformation. Han anser att det föreligger en risk att förstärka fördomar snarare än att motverka dem genom att besöka andra kulturer tillfälligt och bedöma dem utifrån våra värderingar för att sedan återvända till den trygga svenska verkligheten igen. Vidare poängterar Spowe att ett "mångkulturellt" klassrum inte enbart består av barn med invandrarbakgrund utan av barn och vuxna med olika sociala, språkliga och religiösa bakgrunder. Begreppet mångkultur bör därför betraktas i ett vidare perspektiv och mångkulturell undervisning bör handla om alla barn och elever i verksamheten och inte enbart om minoriteter. (Spowe 2003:18)

Det övergripande syftet med mångkulturell undervisning är att öka förståelsen, respekten och toleransen gentemot det som är annorlunda och som avviker från det vanliga, exempelvis de med annan etnisk bakgrund än den svenska. Detta tar sig ofta i uttryck genom att utvalda delar av kulturer som tillhör minoritetsbarnen uppmärksammas och blir som ett slags komplement till den ordinarie undervisningen. (Spowe 2003:20)

Kulturmötena i skolan kräver ömsesidig respekt och vilja att överskrida gränser och låta sig påverkas för att kunna utveckla en ny kulturell mening tillsammans. I dessa möten finns det dock en risk för att majoritetskulturen får representera normen medan minoritetskulturerna representerar undantagen. Det är lätt att invandrarkulturerna blir ett tillägg till det svenska, och att de inte får någon betydelse i djupare mening som egentligen förändrar innehållet i majoritetskulturen. (SOU 1996:9,10) Målet är inte att barn med invandrarbakgrund ska assimileras i den svenska kulturen. Den svenska kulturen är inte heller given, den förändras hela tiden av människorna som bär upp den, däribland alla de som invandrat till Sverige.

3.6 Mångfald – möjligheter och svårigheter

I *Den mångkulturella skolan* (Hultinger & Wallentin 1996) har sju lärare och sju forskare, alla med långvariga erfarenheter av mångkulturellt arbete i skolan, fått skriva och dela med sig av sina erfarenheter om det mångkulturella Sverige – i och utanför skolan. Lärarna har givit konkreta exempel på hur det dagliga arbetet kan se ut och har betonat både möjligheter och svårigheter som mångfalden för med sig. Delar av deras berättelser finns med i ett delbetänkande med titeln *Krock eller möte. Om den mångkulturella skolan* (SOU 1996) som är skriven i anslutning till denna bok.

3.6.1 Möjligheter

En av lärarna, som har erfarenhet från många olika skolor, anser att det finns en större idérikedom i skolor som präglas av stor kulturell mångfald jämfört med andra skolor. Detta menar hon beror på att situationen på dessa skolor tvingar fram en förändring av den traditionella undervisningen. Då det inte längre finns några egentliga alternativ måste en omprövning av gamla och invanda arbetssätt komma till stånd. (SOU 1996:45)

En lärare skriver att arbetet tillsammans med barn från olika kulturer är oerhört berikande och har berört och påverkat henne på ett positivt sätt. Hon har mött många barn som berövats i stort allt, men som trots det har kvar sina drömmar och sin tro på att allt kommer att bli bra. (SOU 1996:45)

En stor fördel med att ha många barn med invandrarbakgrund i klassen anser en av författarna vara att detta ökar toleransen för det som är annorlunda. Vidare tycker hon att olikheterna är något som man som lärare bör utnyttja i undervisningen. Hon tycker att arbetet med eleverna har lärt henne enormt mycket om andra kulturer. En annan lärare påpekar att det finns en stor potential av kulturkunskap i ett klassrum med elever från olika länder och med olika kulturer, då det i en mångkulturell skola ständigt pågår diskussioner, både i undervisningen och på rasterna, om hur man gör och inte gör i de olika kulturena. (SOU 1996:46)

3.6.2 Svårigheter

Flera av lärarna tar upp svårigheter som hänger ihop med en traditionell undervisning. En av dem menar på att en sådan undervisning helt enkelt inte fungerar. Vidare anser hon att bristen på helhetsperspektiv märks mer när antalet elever med utländsk bakgrund ökar på en skola. (SOU 1996:42)

Bristande kunskaper i det svenska språket är något som de flesta av lärarna nämner som svårigheter eller hinder i undervisningen. Många av läroböckerna, exempelvis matematikböckerna, innehåller begrepp som för många av eleverna är okända, då uppgifterna är skrivna utifrån en svensk kontext. Ofta blir det problem att hitta svensk skönlitteratur som är skriven med ett enkelt språk och samtidigt har ett innehåll som är intressant för ungdomarna. Många gånger tvingas eleverna läsa texter som är lämpade för yngre barn, eftersom det då blir möjligt för dem att förstå innehållet. Nästan all skönlitteratur i skolan utgår ifrån svenska referensramar, vilket är tråkigt tycker en av författarna. (SOU 1996:43,44)

Några av lärarna tycker att det är svårt att ange rimliga krav för eleverna i mångkulturella skolor, de måste vara relevanta men ska samtidigt inte vara för låga eller för höga.

En av lärarna, som arbetar på gymnasiet, möter ofta elever som utanför skolan ställs för alltför få språkliga utmaningar. Dessa elever är kanske bäst i familjen eller i hela släkten på svenska, vilket kan leda till att de tror att deras språk duger bra som det är, men att det i själva verket inte förhåller sig på det viset. (SOU 1996:44)

Ett problem som anges är att de föräldrar som själva gått i skola i ett annat land många gånger reagerar och anser att det är alldeles för lite disciplin i svenska skolan och att eleverna inte får lära sig att visa respekt för vuxna. Dessa föräldrar har många gånger väldigt svårt att förstå lärarnas arbetsmetoder, då de har helt andra värderingar och uppfattningar om hur undervisningen i skolan bör utformas och bedrivas. (SOU 1996:42)

3.7 Kultur

Jag har valt att beskriva och definiera begreppet kultur under en egen rubrik då det är ett mycket stort begrepp som dessutom är centralt i min uppsats.

Kultur är ett oerhört stort begrepp som kan definieras på ett oändligt antal olika sätt. Berger uttrycker (i Person 2003:12) detta på följande sätt: *"Kultur är ett av de mest centrala och svårgripbara begreppen inom den nutida diskursen om samhället och konsterna. Det är svårgripbart eftersom det används av olika människor på olika sätt."*

När man talar om kultur kan man mena mycket, men inte allt. En mycket grundläggande betydelse som i någon mån ringar in begreppet är att kultur är sådant som skapats av människorna, såsom exempelvis normer, institutioner, mening, materiella och symboliska artefakter. (Person 2003:12)

Kultur utgörs även av själva tänkandet, vilket ger mening åt vissa aspekter i tillvaron men inte andra. Man kan alltså säga att kultur både är det av människan skapade och av människan värderade. (Person 2003:13) Vidare kan sägas att kultur skapas i socialisationsprocesser och är alltså ett resultat av aktörers handlande. Kultur kan ses som en uppsättning normer som kännetecknar en grupp människor. Det talas idag exempelvis om klasskulturer i samhället och om mångkultur för att spegla samhällen sammansatta av många olika etniska grupper. (Person 2003:15)

För att göra sin omgivning hanterbar försöker människan skapa ordning i vad som annars skulle utgöra ett kaos för henne. Ordningen skapas genom två principer; generalisering och kategorisering. Den del, till skillnad från naturen, av världens ordning som människan är med och skapar kallar vi kultur. Kulturen kan sägas innefatta språk, tankemönster och värdesystem och är delvis resultatet av människans ordningssökande. Språket är en del av kulturen som möjliggör den upprättade ordningen att bestå över tid. När ordningen väl är etablerad genom språket, utöver språket i sin tur stort inflytande över vårt sätt att uppfatta ordningen. Den tecknar en ram för vårt tänkande. (Wellros 1998:8, 13-14)

Kultur internationaliseras genom socialisationsprocessen, som består av värden, normer, föreställningar och handlingsmönster människor emellan. (Wellros 1998:17) Överallt i världen underlättas socialisationen genom språket, skrivna och oskrivna beteendenormer, värderingar och förhållningssätt, tid, rum, roller, relationer och hierarkier. *"Det är det konkreta innehållet i socialisationen och gränsdragningarna mellan rätt och fel, normalt och avvikande som varierar från en grupp till en annan och skapar det som brukar kallas för kulturskillnader."* (Wellros 1998:19) En lyckad socialisationsprocess möjliggör, enligt Wellros, (1998:18) känslan av gemenskap på gruppnivå, vilken består i att en grupps medlemmar delar vad som kallas medvetandet och därmed skapar ordning och samband i sin tillvaro utifrån samma principer.

Enligt Franzén (2001:76) byggs vår identitet upp i samspel med människor i vår omgivning. Wellros (1998:116) uttrycker detta på följande sätt; *"Vi formar bilden av oss själva delvis efter reaktioner från omgivningen. Den objektiva identiteten tillskrivs oss utifrån och bidrar*

till formandet av den subjektiva identitet som är en blandning av speglingar av omgivningens bilder och känslan av att vara en unik individ.” För att kunna känna grupptillhörighet krävs att den subjektiva och objektiva identiteten sammanfaller. (Wellros 1998:117)

Att den kultur man internaliserat är betydelsefull för en persons identitet blir mycket tydligt när man byter miljö och kulturen är en annan än den man känner till. En stabil identitet kräver kontinuitet i tid och rum. Om exempelvis rummet byts ut innebär det nämligen att de speglingar man tar emot från omgivningen blir annorlunda eftersom omgivningen delar ett annat medvetande än man själv, de har andra tolkningsmallar och referenssystem. (Wellros 1998:82)

4. Metod

I detta kapitel redovisar jag mitt val av metod, hur urvalet skett samt kortfattad information om den aktuella förskolan och respondenterna. Jag kommer även att beskriva vilka avgränsningar som gjorts och hur jag gått till väga i min undersökning.

4.1 Metodval, fördelar och nackdelar

Syftet med arbetet var att studera mötet och samverkan mellan svenska pedagoger och föräldrar med invandrabakgrund i förskolan. Jag var även intresserad av att ta reda på vad man som pedagog väljer att ta fasta på i en barngrupp som präglas av stor heterogenitet med avseende på etnisk kulturell bakgrund. Arbetet inleddes med studier av tidigare litteratur och forskning som föreföll relevant för mitt ämnesval och även av olika handböcker om hur man skriver ett vetenskapligt arbete och olika metoder att tillämpa. Förutom att läsa litteraturen valde jag att göra en empirisk undersökning, i form av kvalitativa intervjuer med pedagoger och utvalda föräldrar till barn med invandrabakgrund i en förskola. Intervjufrågorna till pedagoger och föräldrar finns redovisade i uppsatsen som bilaga 1 respektive bilaga 2. Jag var intresserad av information av en given population och inom ett visst intresseområde. Samtliga respondenter är kopplade till en och samma förskola. Metoden kan således ses som en fallstudie. (Merriam 1994:22)

Fallstudien utgör en form av vetenskaplig metod som är mycket vanlig inom pedagogikens område. Urvalen av undersökningsenheter kan göras på olika sätt och man kan använda sig av både kvantitativ och kvalitativ information. De flesta fallundersökningar inom pedagogiken är av kvalitativ snarare än av kvantitativ natur. (Merriam 1994:18,19) Jag finner med stöd av Merriam (1994:17) viktiga motiveringar till att välja den kvalitativa metoden. *"En fallundersökning i synnerhet den som är kvalitativt inriktad, är en metod som passar då avsikten är att förstå och tolka pedagogiska skeenden och företeelser."* Vidare står att läsa att målet för deskriptiv forskning är att studera skeenden och metoden används när forskaren strävar efter beskrivning och förklaring snarare än förutsägelser som baseras på orsak och verkan. (Merriam 1994:22) Kvantitativ forskning syftas på *"...sådan forskning som innebär mätningar vid datainsamlingen och statistiska bearbetnings- och analysmetoder."* (Patel & Davidsson 2003:14) *"Kvantitet bestämmer mängd..."* (Lantz 1993:32) Då detta inte överensstämmer med mitt syfte valdes en kvantitativt inriktad metod bort.

En av fördelarna med att använda sig av en fallstudie är enligt Merriam (1994:46) att den är förankrad i verkliga situationer, vilket resulterar i en rikhaltig redogörelse av företeelsen. Metoden ger insikt och upplysning, vilket kan utvecklas till hypoteser som kan bidra till att strukturera framtida forskning. Resultatet av en sådan studie är dock begränsande till en beskrivning av företeelsen ifråga. Guba & Lincoln (i Merriam 1994:47) tar upp en begränsning i beskrivande fallstudiemetod nämligen att fallstudier kan överförenkla eller överdriva faktorer i en situation, vilket leder till att läsaren drar felaktiga slutsatser om hur det hela egentligen förhåller sig. Fallstudien kan även förleda läsaren att tro att studien är redogörelser för helheten av en situation när den i själva verket bara utgör en del av helheten.

4.2 Avgränsning

Till en början hade jag tänkt fokusera på hur pedagoger i förskolan förhåller sig till "det mångkulturella" samt vad begreppet mångkulturell förskola egentligen innebär. Innebär det att förskolan rymmer barn med skiftande kulturell bakgrund eller innebär det att verksamheten även bedrivs utifrån ett internationellt perspektiv? Efter att ha påbörjat studier av litteratur som handlade om arbete i mångkulturella förskolor/skolor kände jag att det skulle vara mycket intressant att rikta arbetet mot samverkan mellan pedagoger och föräldrar med

annan kulturell och etnisk bakgrund än den svenska, då synen på barnuppfostran till exempel, som vistelsen i förskolan till stor del handlar om, kan te sig väldigt olika mellan olika kulturer. Med tanke på dels den begränsade tiden för examensarbetet, men även det faktum att jag valde att intervjua både personal och föräldrar istället för enbart personal som jag tänkt från början, begränsade jag mig till att utföra intervjuer på en enda förskola.

4.3 Urval och kort information om förskola och respondenter

Att valet föll på just den förskola jag kontaktade och fick lov att komma till, kommer sig av att jag blev tipsad om den av en av pedagogerna på min senaste VFU-plats. Hon hade själv arbetat på förskolan för drygt ett år sedan och trodde att pedagogerna på den avdelning hon själv arbetat på tidigare kunde tänka sig att ställa upp på intervjuerna, vilket de också gjorde. Med tanke på att jag inte hade någon som helst kännedom om föräldrarna på avdelningen föll det sig naturligt att be pedagogerna välja ut föräldrar som de trodde kunde vara lämpliga. En viktig faktor som begränsade urvalet bland föräldrarna var deras språkliga kunskaper.

Jag var som sagt intresserad av att studera verksamheten och mötena mellan svenska pedagoger och föräldrar med invandrarbakgrund i en mångkulturell förskola. Den aktuella förskolan är belägen i ett område där det råder stora sociala problem och där invandratätheten är hög. På den aktuella avdelningen arbetar tre stycken pedagoger fördelat på 19 stycken barn i åldrarna tre till fem år. Av dessa barn är det endast ett som har svenska som modersmål och resten av barnen har ett eller flera språk, som inte är det svenska, med sig hemifrån. De länder som får representera andra kulturer än den svenska i barngruppen är bland andra Iran, Irak, Syrien, Afghanistan, Somalia, Etiopien, Bosnien, Turkiet, Finland och Polen. Samtliga av barnen på avdelningen är födda och uppvuxna i Sverige. Arbetslaget består av tre svenska kvinnliga pedagoger. Deras ålder liksom lärarerfarenheter varierar. Samtliga pedagoger har även tidigare erfarenhet av förskolor belägna i områden där det råder andra sociala förhållanden och där invandratätheten varit mycket låg eller i stort sett obefintlig. Föräldrarna som intervjuats är två kvinnor, den ena från Etiopien och den andra från Turkiet. Kvinnorna har bott i Sverige i 13 respektive 17 år.

4.4 Tillvägagångssätt

Efter att ha blivit tipsad om den aktuella förskolan och avdelningen tog jag per telefon kontakt med den av pedagogerna jag blivit rekommenderad att vända mig till. Jag informerade om mitt examensarbete och syftet med min studie och framförde min önskan om att få lov att intervjua arbetslaget och utvalda föräldrar. Pedagogen ställde sig positiv till min önskan men bad att få återkomma med besked efter att ha talat med sina kollegor. De övriga i arbetslaget var positiva till idén och vi kunde samma dag bestämma tid för intervjun. Kontakten med de utvalda föräldrarna gick genom pedagogerna på avdelningen.

Innan intervjun formulerade jag frågor som skulle överensstämma med mitt syfte. Patel & Davidson (2003:74) ger exempel på typer av frågor som bör undvikas; långa frågor, ledande frågor, negationer och förutsättande frågor. Vidare poängterar de vikten att tänka på vilket språk vi använder oss av. Den som ska svara på frågorna måste dels förstå frågornas innehåll, dels uppfatta frågan på det sätt som var meningen. Detta var något som jag hade i åtanke då jag utarbetade mina intervjufrågor. Frågorna granskades och kommenterades av min handledare och vissa mindre justeringar gjordes innan intervjutillfället.

Intervjun av pedagogerna, som skedde en vecka efter den första kontakten, gjordes vid ett tillfälle och tog ungefär en och en halv timme. Jag valde att intervjua pedagogerna vid ett och samma tillfälle eftersom jag trodde mig få fram mer information på detta sätt jämfört med om

intervjuerna gjorts enskilt. Hela intervjun spelades in med hjälp av bandspelare, vilket ingen av pedagogerna hade några invändningar emot. Fördelen med denna typ av registrering är att intervjupersonernas svar registreras exakt. (Patel & Davidson 2003:83) En mycket bidragande orsak till att jag ville använda mig av bandspelare under intervjun var att jag då skulle kunna vara mer fokuserad på samtalet jämfört med om jag skulle föra anteckningar.

Intervjun med föräldrarna, som från början var tänkt att ske enskilt men som av olika anledningar skedde vid ett och samma tillfälle, utfördes en vecka efter intervjun med pedagogerna. Intervjun tog en knapp timme och även vid detta tillfälle användes bandspelare. Bägge intervjuerna gjordes i ett avskilt rum i förskolan.

Mina intervjuer hade, i likhet med de allra flesta kvalitativa intervjuer, (Patel & Davidson 2003:78) en låg grad av standardisering, dvs frågorna som ställdes gav respondenterna utrymme att svara med egna ord. Även graden av strukturering (Patel & Davidson 2003:78) var låg då frågorna, som visserligen var formulerade i förväg, inte ställdes i någon bestämd ordning utan i den följd som föll sig bäst under intervjuns gång. Vid bägge tillfällen hade jag själv en relativt aktiv roll. Under intervjun med föräldrarna kände jag att jag var tvungen att ”styra” lite mer och omformulera en del av mina frågor, då de båda föräldrarna hade en tendens att avvika från de specifika frågorna och istället tala om kultur rent allmänt.

Efter slutförda intervjuer bearbetade jag resultatet genom att först skriva ut det inspelade materialet och därefter söka efter mönster i innehållet som kunde bilda olika delområden. Inom varje delområde valde jag ut citat som jag tyckte var relevanta att presentera.

4.5 Tillförlitlighet

Trovärdigheten utgör enligt Trost (2005:113) ett av de största problemen med kvalitativa studier och således även kvalitativa intervjuer. Med begreppet reliabilitet eller tillförlitlighet menar man traditionellt att en mätning är stabil och inte utsatt för till exempel slumpinflytelser. (Trost 2005:111) För att man skall kunna tala om hög reliabilitet krävs det att situationen är standardiserad i alla avseenden, den kvalitativa intervjun å andra sidan förutsätter låg grad av standardisering. (Trost 2005:112)

Som forskare är det dock en nödvändighet att kunna visa att forskningsresultatet är trovärdigt och att datan är insamlad på ett seriöst sätt. (Trost 2005:113)

Med validitet eller giltighet menas att instrumentet eller frågan skall mäta det den är avsedd att mäta. Mina intervjufrågor formulerades för att överensstämma med mitt syfte. De granskades och kommenterades dels av min handledare och dels av en utomstående pedagog, detta för att höja studiens validitet. De båda intervjuerna föregicks dock inte av några pilotstudier, vilket kan ha minskat validiteten. Jag använde mig av bandspelare vid de bägge intervjuerna. Genom att svaren registrerades exakt och kunde avlyssnas upprepade gånger minskade risken för förhastade slutsatser och feltolkningar vilket i sin tur ökar reliabiliteten. Under intervjuerna var jag även noga med att ställa följdfrågor då jag kände att svaren var ofullständiga eller oklara, även detta är av betydelse för resultatens tillförlitlighet.

4.6 Etiska överväganden

Då vi planerar och genomför en undersökning måste vi, enligt Patel och Davidson (2003:60), vara noga med att fundera över forskningsetiska frågor som rör de individer som ska medverka i undersökningen. Alla uppgifter som vi erhåller från och om individerna måste behandlas konfidentiellt. Vid min första kontakt med en av pedagogerna på avdelningen var jag noga med att, efter ha talat om syftet med studien och framfört min önskan om deltagande,

påpeka att medverkan är frivillig och att de uppgifter som lämnas inte kommer att användas för något annat syfte än just den här undersökningen. Jag upplyste även om att alla uppgifter vid eventuell medverkan skulle komma att behandlas konfidentiellt. Då arbetslaget givit sitt medgivande till att delta i studien, bad jag dem framföra dessa etiska aspekter vid förfrågningar om medverkan bland föräldrarna.

Vid de bägge intervjutillfällena inledde jag med en kortfattad presentation av mig själv. Därefter upprepade jag syftet med min studie och hur intervjumaterialet ska behandlas. Bandspelare användes under de båda intervjuerna, detta först efter att ha berättat mitt syfte med att göra en ljudinspelning samt ha frågat om någon av de berörda hade några invändningar mot en sådan registrering.

4.7 Källor

Det har funnits ett stort utbud av relevant litteratur för ämnet, vilket inte begränsat mig till ett fåtal författare som hade kunnat vinkla arbetet. Mitt intresse har varit riktat mot förskolan, mycket av litteraturen har dock även handlat om mångkulturellt arbete och möten i skolan. Vissa av dessa avsnitt har valts bort, men en del som jag ansett haft relevans även för förskolan har använts. Majoriteten av författarna har på olika sätt långvariga erfarenheter av mångkulturella möten i förskolor/skolor.

5. Resultat

Jag kommer i detta kapitel att redovisa resultatet av mina intervjuer. För att öka läsvänligheten har jag valt att redovisa intervjuerna med arbetslaget och föräldrarna som två separata delar. Resultatet har därefter i dessa två delar delats in i områden som presenteras under följande underrubriker; möjligheter, svårigheter, förväntningar gällande barnens förskolevistelse, samverkan och förhållningssätt till det mångkulturella. Jag har valt att kursivera det som jag upplever som nyckelord i resultatets olika delar. Resultatet av intervjun med föräldrarna redovisas med betydligt fler citat jämfört med resultatet av intervjun med pedagogerna. Detta kommer sig av att de båda intervjuerna resulterade i helt olika typer av svar, till följd av vissa språkliga begränsningar hos den förstnämnda gruppen med annat modersmål än svenska. Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning av vad som framkommit under intervjuerna.

5.1 Resultat av intervjun med arbetslaget

Under intervjun med pedagogerna på avdelningen talade vi huvudsakligen om vilka möjligheter och svårigheter som upplevdes i arbetet tillsammans med föräldrarna med invandrarbakgrund utifrån att det är olika kulturer som möts. Vi talade även om vilka förväntningar föräldrarna har gällande barnens förskolevistelse jämfört med pedagogernas mål och visioner samt hur pedagogerna förhåller sig till det mångkulturella och vilka arbetsmetoder och strategier de har för att hantera mångfalden.

Samtliga pedagoger har tidigare erfarenhet av arbete i förskolor belägna i områden som präglats av uteslutande svensk befolkning och där den sociala standarden varit hög. De var överens om att förskoleverksamheten i sådana områden skiljer sig avsevärt åt från den verksamhet som bedrivs i områden där det råder stora sociala problem och där invandrartätheten är hög. Eftersom behoven ser så olika ut leder det till helt skilda prioriteringar och arbetsmetoder.

5.1.1 Möjligheter

Av samtalet att döma fann jag att pedagogerna upplevde en helt annan kontakt med- och relation till föräldrarna med invandrarbakgrund jämfört med de svenska föräldrarna. *Uppskattning och tacksamhet* var något som upplevdes starkt av den förstnämnda gruppen.

”Det är verkligen underbara familjer. De är så tacksamma, det kanske låter konstigt men så är det verkligen, man känner att de uppskattar oss på ett helt annat sätt än vad man är van vid från svenska föräldrar.”

Av intervjun framgick det tydligt att samtliga pedagoger känner en enorm glädje och tillfredsställelse över arbetet med familjerna med invandrarbakgrund. Förskolan och personalen uppgavs för många av de utländska föräldrarna vara den enda *länken till det svenska samhället* vilket påverkar kontakten mellan de båda grupperna.

”Det blir en annan typ av relation, personligare på något vis.”

En av pedagogerna berättade att föräldrarnas bristande kunskaper i det svenska språket och bristande kännedom om hur mycket i vårt samhälle fungerar leder till att de många gånger tar med sig diverse ärenden, brev, räkningar, eller olika formulär till förskolan då de behöver hjälp för att kunna skriva eller förstå innehållet. Samma pedagog uppgav att barnen och deras föräldrar verkligen ger henne *känslan av att vara behövd* och att det hon gör känns viktigt och betydelsefullt. Vidare påpekade hon att man måste lära sig att *sätta sina egna gränser* för vad

man bör och kan engagera sig i eftersom risken annars är stor att man tar på sig för mycket och till slut inte orkar mer.

”Jag kan inte riktigt sätta ord på vad det är, men det är något med dom här familjerna som gör att man känner sig så viktig och att det man gör är viktigt.”

”Man vill ju göra så himla mycket för dom, ibland är det så svårt att sätta stopp och det är ju inte så bra det heller. Man orkar ju inte vad som helst.”

En stor fördel med att arbeta i en mångkulturell förskola, var enligt pedagogerna, att man får *lära sig så mycket* om andra kulturer och andra människors levnadssätt. En av pedagogerna tyckte att hon lärt sig enormt mycket genom de dagliga diskussionerna med barnen och föräldrarna med invandrarbakgrund. Hon menade på att hon fått en slags insikt och kunskap som hon aldrig skulle tillägnat sig annars.

”Visst, man kan ju läsa i olika böcker om olika kulturer och så men det blir ju inte alls på samma sätt.”

En annan stor fördel med att arbeta i en mångkulturell förskola uppgav en av pedagogerna vara att det hela tiden måste till ett *nytänkande*.

”Här går det inte att arbeta som man alltid gjort.”

Pedagogerna var överens om att arbetet är mycket utvecklande och nyttigt, då det hela tiden ställer nya krav och leder till reflektion över invanda beteenden och förgivettaganden. Familjernas olika krav och önskemål samt deras språksvårigheter leder till att personalen måste tänka på hur man på bästa möjliga sätt kan lösa olika situationer och på tydligast sätt kunna framföra olika budskap till föräldrarna.

”Herregud, vi tar verkligen till allt för att föräldrarna skall förstå vad vi menar. Vi pratar, ritar och använder hela vårt kroppsspråk för att förklara.”

5.1.2 Svårigheter

Det framgick tydligt att *språksvårigheterna* sågs som ett av de absolut största hindren för samverkan mellan personal och föräldrar. Pedagogerna berättade att många av föräldrarna varken kan läsa eller skriva på svenska, en del av dem kan inte heller detta på sitt egna språk. Dessa svårigheter ställer naturligtvis till problem i den dagliga kontakten enligt pedagogerna, då de ser hämtning och lämning som viktiga tillfällen att prata rent allmänt och skapa en bra relation till föräldrarna. Vidare ansåg de att de bristande kunskaperna i språket var jobbigt då de ville tala med föräldrarna om något som var angeläget för barnens välbefinnande. En pedagog tyckte att det är besvärligt då de skickar med barnen lappar hem med viktig information, eftersom personalen inte vet om föräldrarna förstår det som står eller inte.

Missförstånd till följd av språksvårigheter uppgavs vara vanligt förekommande. En av pedagogerna gav en rad olika exempel på missförstånd som skett till följd av bristande språksvårigheter. Vid ett inskolningstillfälle hade hon bett en somalisk mamma att komma med barnet till förskolan och vara med från klockan 10 till klockan 11. Då mamman inte dök upp klockan 10 kände sig pedagogen irriterad och tyckte att det var lite nonchalant beteende. Klockan 11.10 kom mamman till förskolan tillsammans med barnet eftersom det var den tiden hon trodde de kommit överens om. Vid ett annat tillfälle då barngruppen skulle iväg på en

utflykt hade pedagogerna bitt föräldrarna skicka med barnen en picknickkorg, varvid en av mammorna kom tillsammans med sitt barn på morgonen och hade med sig en tom korg och undrade vad det var tänkt att alla korgarna skulle användas till.

En av strategierna man använder sig av på avdelningen för att lösa problem till följd av bristande kunskaper i språket är att *ta in tolk* då det behövs. Pedagogerna berättade att de ofta är tvungna att använda sig av tolk.

”Vi använder tolk då det behövs. Under utvecklingssamtalen har vi nästan alltid tolk.”

I vissa fall kunde man låta någon annan förälder på avdelningen hjälpa till och tolka om den föräldern talar samma modersmål och även behärskar det svenska språket. I dessa fall var man noga med att fråga berörda föräldrar om det kändes bra för dem. En av pedagogerna poängterade att det är viktigt att använda sig av ”riktig” tolk och inte någon annan förälder, då samtalet eller mötet är av personlig och privat karaktär. Vidare berättade hon att i en del av familjerna så behärskar den ena föräldern språket bättre än den andre och att det ibland går att lösa diverse problem genom att vända sig till den föräldern istället. Denna kontakt sker ofta över telefon om det är så att man inte träffades regelbundet.

Olika värderingar mellan personalen och föräldrarna till följd av att det är olika kulturer som möts framgick vara ett vanligt förekommande problem. Personalen var överens om att *olika kulturerna som möts många gånger leder till konflikter*. Pedagogerna uppfattade de somaliska föräldrarna som besvärligast att samarbeta med då de menade på att de ofta har väldigt starka uppfattningar om vad som är rätt eller fel, värderingar som många gånger strider mot ”svenska” värderingar.

”De är så fruktansvärt låsta och vill liksom inte riktigt förstå.”

En av pedagogerna gav ett exempel på en situation som ledde till stora konflikter mellan personalen och några av de somaliska föräldrarna för en tid sedan. En manlig förskollärare fick ett längre vikariat på avdelningen, något som pedagogerna ställde sig mycket positiva till, medan föräldrarna tyckte att det var fullständigt oacceptabelt och opassande eftersom en man inte hade i barngruppen att göra. Extra besvärligt blev det då pedagogerna skulle gå med barnen till simhallen, något som sker regelbundet, och den manliga vikarien skulle följa med. Det hela slutade med att han fick vara kvar på avdelningen med de barn som inte brukade följa med och bada. Att gå och bada med barnen eller låta dem leka och skoja med vatten ute på gården då det är varmt om somrarna är exempel på något som många av de muslimska föräldrarna har invändningar mot, då de inte anser det vara lämpligt att flickorna och pojkarna vistas tillsammans med så lite kläder på sig. Pedagogerna uppgav att trots att de försökt prata med föräldrarna om detta och berättat hur roligt barnen har, så är det många föräldrar som motsätter sig att barnen skall delta i sådana sammanhang. Några av föräldrarna har gått med på att låta barnen följa med till simhallen, men under förutsättningar att de skyler sig med extra kläder då de badar.

En av pedagogerna berättade att *aktiviteter* av olika slag som de gör tillsammans med barnen många gånger kan uppröra en del av föräldrarna.

”Många av föräldrarna känner till en början rädsla och obehag för att vistas i skogen och så och vill inte att deras barn skall följa med när vi skall gå dit, dom förknippar skogen med farliga djur.”

”En del förstår ju inte alls när vi ska iväg på utflykter fastän det regnar ute eller är kallt. Då kan dom nästan bli lite sura på oss”

En av strategierna för att lösa så kallade kulturkrockar med föräldrarna är att *involvera chefen* i konflikten. Pedagogerna berättade att deras första strategi är att prata med föräldrarna och berätta *inte bara vad man gör utan även varför*, vilket syfte man har med någon viss aktivitet till exempel. I de fall då inte detta hjälper vänder man sig många gånger till chefen som i sin tur får prata med föräldrarna.

”De har ju mer respekt för henne eftersom hon har en högre position än oss.”

5.1.3 Förväntningar gällande barnens förskolevistelse

Det råder olika åsikter mellan personalen och föräldrarna gällande det pedagogiska arbetet som bedrivs, enligt pedagogerna. De ansåg inte att de och föräldrarna har samma åsikter gällande den pedagogiska verksamheten. De sa att de flesta av föräldrarna endast räknar *de ”synliga” kunskaperna* som värdefulla, såsom lära sig att läsa, skriva och räkna, medan de lägger mindre vikt vid färdigheter som utvecklas genom exempelvis lek och gemensamma upplevelser. Pedagogerna trodde att detta berodde på att förskoleverksamheten inte alls bedrivs på samma sätt i olika länder och att man i många länder inte ens har förskolor. För de föräldrar som inte har någon direkt anknytning till det svenska samhället blir det naturligtvis svårt att förstå vad verksamheten går ut på. Pedagogerna ansåg att föräldrarna överlag *inte visade något intresse för deras pedagogiska arbete*.

”Nej, jag känner faktiskt inte att dom är intresserade av det pedagogiska.”

”Dom vill att barnen skall lära sig räkna och skriva och sånt, det är det som är det viktigaste tycker dom.”

Vidare var det en av pedagogerna som trodde att anledningen till att många av föräldrarna som saknar arbete tycker att förskolan är bra är att de under de timmar som barnet vistas där kan passa på att utföra olika sysslor under tiden, städa, handla och liknande. Hon var dock noga med att säga att detta även gäller för många svenska föräldrar.

5.1.4 Samverkan

Den huvudsakliga kontakten på avdelningen mellan personalen och föräldrarna sker med mamman. Pedagogerna uppgav att det i samtliga familjer är *mamman som sköter kontakten* med förskolan, genom hämtning och lämning.

”I många fall sköter pappan inskolningen, med sen ser man inte honom något mer utan bara mamman. Det är liksom mammornas roll.”

Många gånger har äldre syskon skickats för att hämta och lämna sitt småsyskon men personalen har nu bestämt att föräldrarna är de som ska komma och hämta och lämna sina barn i och med att man annars missar mycket av den viktiga dagliga kontakten. En av pedagogerna trodde att en förklaring till att föräldrarna gärna låter äldre syskon hämta och lämna på förskolan kan vara att föräldrarna många gånger upplever det som jobbigt att tala med personalen då de inte behärskar språket. Hon nämnde även att det kan vara så att de inte riktigt förstår varför det är viktigt att träffas regelbundet och utbyta information som rör barnet.

Som ett viktigt led för samverkan med föräldrarna är personalen noga med att skaffa sig *insikt i barnens hemmiljö*, samt ge föräldrarna insikt i deras verksamhet. Personalen talade om att de i samband med att barnen börjar förskolan är noga med att ta reda på så mycket som möjligt om deras hemförhållanden, samt *inviga föräldrarna i förskoleverksamheten*, detta bland annat för att undvika onödiga missförstånd. En av pedagogerna poängterade vikten av att möta föräldrarna med *respekt och vara öppen för eventuella olikheter i synsätt och värderingar*. Hon nämnde att det är viktigt att kunna *kompromissa* och lära sig att se saker och ting ur andra perspektiv. Att arbeta i en förskola där olika, många gånger motstridiga kulturer, livsstilar och tankemönster möts liknar samma pedagog vid *"en mycket långsam process där man sakta men säkert kommer framåt."*

Man har valt att inte göra hembesök inför barnens start i förskolan. Pedagogerna berättade att detta var en fråga som diskuterats väldigt mycket men att man beslutat sig för att inte besöka familjerna i deras hem. En av pedagogerna berättade att de alltid brukade göra hembesök på förskolan där hon arbetat tidigare, vilket många av föräldrarna uppskattade och såg som ett trevligt initiativ. Det hade dock även funnits familjer som hade uppfattat det som att personalen kom och snokade.

"Framförallt de familjer som hade problem av olika slag uppskattade ju inte att vi kom hem till dem och tittade."

Detta var anledningen till att man valt att avstå från att skaffa sig information om barnens hemmiljö i form av hembesök.

Förutom den dagliga kontakten vid hämtning och lämning träffas personal och föräldrar inför jul- och sommarledighet då förskolan bjuder in föräldrar och andra anhöriga till fest. Inför dessa tillfällen brukar barnen ha tränat in någon form av uppträdande i form av teater, sång eller dans. Festerna uppskattas mycket av föräldrarna enligt personalen.

"När vi har fest brukar vi be föräldrarna att ta med sig mat som är typisk för deras hemländer. Det tror vi att dom uppskattar, dom brukar ta med så mycket mat att det räcker i minst en vecka."

Utvecklingssamtal och föräldramöten brukar vardera ske en gång per termin. Personalen upplever inte något stort engagemang från föräldrarnas sida under föräldramötena. Förklaringen till detta anser de vara att föräldrarna känner sig osäkra på språket och inte gärna vill visa detta inför de andra.

"De flesta dyker ju inte upp när vi har föräldramöten, de tycker väl kanske inte att det är så stor idé när dom ändå inte förstår och dom som kommer brukar ju inte säga så mycket."

5.1.5 Förhållningssätt till det mångkulturella

Det är det *svenska kulturarvet* som betonas på avdelningen. Pedagogerna berättade att de har valt att lägga vikten vid det svenska kulturarvet eftersom det är det som de själva har kunskap om.

"Det är ju det vi kan och det blir ju helt fel om vi ska lära ut något vi inte behärskar."

Däremot ansåg de att det var ytterst viktigt att även nämna *de andra kulturernas högtider till exempel*. På avdelningen finns en almanacka där olika högtider för olika kulturer finns

angivna samt bakgrunder till dessa. Att det är det svenska kulturarvet som betonas i verksamheten uppfattar pedagogerna att de allra flesta föräldrarna uppskattar.

”De vill ju att barnen skall lära sig språket och lära sig det svenska eftersom det är länken till att klara sig i samhället. Men det händer ju någon gång att föräldrarna inte vill att barnen skall vara med under vissa traditioner och då är barnen hemma när vi gör det.”

Olikheter bekräftas och uppmuntras av pedagogerna. Personalen berättade att det i det dagliga arbetet uppstår *många frågor och livliga diskussioner* mellan barnen gällande olika kulturer, vanor, språk och så vidare. De sa sig vara väldigt noga med att då tillfälle ges informera barnen om att det mellan olika kulturer råder olika åsikter, religioner mm och få dem att förstå att det inte handlar om *rätt eller fel* och att det någon tycker eller tror på inte är bättre än vad någon annan anser. Man lyfter alltså olikheter och betonar att alla har rätt till en åsikt och att alla åsikter är viktiga och lika mycket värda. Något som barnen framförallt tagit fasta på är huruvida man ska äta gris eller inte, en diskussion som förekommer varje dag i och med att barnen ofta får olika maträtter till lunch.

Pedagogerna tyckte att det på hela förskolan råder en stor *öppenhet gentemot andra kulturer och traditioner* än den svenska och personalen uppmunar föräldrarna att komma till förskolan och bidra med något från sin kultur och sitt hemland. De berättade att många av föräldrarna har tagit fasta på detta då det gäller musik och skickat med barnen kassetter eller cd-skivor att spela för de andra. I och med att ramadan tagit slut var det många föräldrar som skickade med barnen bakverk att bjuda på, däremot är det inte många föräldrar som själva valt att komma till förskolan och vara med och berätta om sina vanor och traditioner eller på något sätt delta. Pedagogerna berättade att samtliga föräldrar däremot visade stor glädje över att bli tillfrågade och få lov att berätta om sina traditioner enbart för dem.

5.2 Resultat av intervjun med föräldrarna

Under intervjun talade vi huvudsakligen om vad som upplevdes som positivt respektive negativt i samarbetet med pedagogerna på avdelningen i och med att det är olika kulturer som möts. Föräldrarna fick berätta dels vad de själva förväntar sig och anser vara viktigt för deras barns vistelse i förskolan och dels hur de upplever pedagogernas arbetssätt. Vi talade även om hur och under vilka former samverkan mellan de båda grupperna sker samt hur föräldrarna förhåller sig till det mångkulturella.

5.2.1 Möjligheter

Det framgick tydligt att föräldrarna var *mycket nöjda* med förskolan och dess verksamhet. De båda mammorna uttryckte sig i positiva ordalag då de beskrev pedagogerna och verksamheten som bedrivs.

”Jag är verkligen jättenöjd, det är jättebra. Det tycker vi alla.”

”Fröknarna är väldigt duktiga, dom kan så mycket och gör bra saker med barnen.”

”Dom är väldigt hjälpsamma, man kan prata med dom och dom lyssnar verkligen.”

”Dom är noga med att ta reda på mycket om barnen, vad dom äter till exempel.”

Föräldrarna uppgav att de tyckte att det var *positivt för alla inblandade med den kulturella mångfalden* på avdelningen.

"Det är viktigt att barnen får lära sig om olika kulturer och om olika människor och utseenden och så. Det är jättebra att dom lär sig att vi är människor allihop fastän vi ser olika ut. Det är bra för oss vuxna också."

"För oss invandrare är det bra att lära sig om svenskarna och om Sverige, det måste man kunna annars klarar man sig inte här."

En av mammorna berättade att hon hade *lärt sig mycket om svenska traditioner* sedan hennes barn börjat i förskolan. Några av traditionerna hade hon själv anammat.

"Egentligen firar vi inte jul men eftersom mitt barn vet att alla svenskar får julklappar och firar så har jag faktiskt börjat med det hemma. Jag köper några presenter och är tomte och så sätter jag upp andra gardiner hemma, det är fint faktiskt."

5.2.2 Svårigheter

Till en början kunde ingen av föräldrarna komma på något som de upplever som negativt eller svårt i förskolan. De menade på att barnen, i och med att de fortfarande är så små, egentligen inte berörs av "regler" som gäller inom de olika kulturerna. De var överens om att det skulle uppkommit *många kulturkrockar om barnen varit äldre* och gått i skolan istället för förskolan.

"Barnen är ju så små, då spelar det inte så stor roll vad de gör."

"När barnen är små så är det inte någon skillnad mellan pojkar och flickor, men när dom blir äldre är det jättestora skillnader."

"Det enda jag är noga med när mina barn är små är att dom inte ska äta griskött och det vet fröknarna så det är inga problem, dom får annan mat."

Föräldrarna gav efter ett tag exempel på olikheter mellan "svensk kultur" och deras egna kulturer som de inte kan acceptera. Framförallt gällde detta *uppföstringsmetoder*. Den "svenska" barnuppföstran ansågs vara *för snäll och odisciplinerad*.

"I Sverige är det många föräldrar som inte har någon disciplin på sina barn. Barnen är tykna och försöker bestämma, det skulle vi aldrig acceptera."

"Här kan barnen göra nästan vad dom vill, det är ingen som säger till dom. Jag slår inte mina barn men dom vet att dom inte kan bestämma över mig."

"Våra barn vet att man inte får slå sina barn i Sverige det lär dom sig i skolan och när man blir arg på dom så säger dom att det är förbjudet att slå sina barn. Vi slår inte heller våra barn men vi kan ta tag i dom i armen eller så om dom gör saker vi inte gillar."

5.2.3 Förväntningar gällande barnens förskolevistelse

Av samtalet framgick det att föräldrarna ser en *tydlig gräns mellan förskola och skola* och hur de olika verksamheterna bör bedrivas. Föräldrarna uttryckte inga direkta "riktlinjer" för vad barnen bör uppleva och utveckla i förskolan, vilket de gjorde då de talade om skolan.

"I förskolan kan dom få lära sig det dom vill och göra det dom tycker är roligt, dom är ju så små."

"Det är jättestora skillnader mellan dagis och skolan. På dagis ska det vara roligt men i skolan är det mycket mer ansvar. Föräldrarna måste ta mycket ansvar i skolan."

"I skolan måste barnen lära sig räkna och skriva och läsa, det är viktigt."

Pedagogernas roll ansågs bland annat vara att *stötta barnen* då det behövs och upptäcka eventuella områden som barnen behöver utvecklas inom. De båda föräldrarna berättade att de inte bedrivs någon förskoleverksamhet i deras hemländer, barnen är hemma tills de börjar i skolan. De berättade kortfattat om sina egna erfarenheter av skolan, vilka till stor del handlade om sträng disciplin från lärarnas sida.

"Det var jobbigt, jag var förbjuden att prata mitt egna språk, kurdiska, i skolan. Man fick bara prata på turkiska."

"Lärarna var jättestränga, jag kommer ihåg att dom brukade slå mig på fingrarna. Jag skämdes men jag grät aldrig."

"Det är inte alls som i Sverige. Det är bättre här, här slår ingen lärare barnen."

5.2.4 Samverkan

Mammorna uppgav att samverkan med personalen fungerar mycket bra. De upplevde bägge två att pedagogerna var mycket *tydliga i fråga om arbetsmetoder* och motiveringar till dessa. Vidare tyckte de att de hade *stort inflytande* i verksamheten och att personalen lyssnade på deras åsikter och önskemål. De kände att de kunde komma med såväl positiv som negativ kritik.

"Dom är bra på att berätta för oss vad dom gör och varför dom gör det."

"Dom lyssnar på oss. Om det är något jag inte gillar så säger jag till direkt."

En av mammorna berättade att pedagogerna är noga med att ta reda på barnens olika bakgrunder då de börjar i förskolan. Hon berättade även att de uppmanar föräldrarna att *tala sitt modersmål hemma* och överlåta inläringen av det svenska språket till förskolan.

Föräldrarna berörde vikten av träffas regelbundet och att *samtala med varandra* under utvecklings- och föräldrasamtal. De menade på att det är viktigt för dem att veta vad som sker i förskolan.

"När det är föräldrasamtal berättar dom vad dom gör i förskolan, det är bra för oss att veta."

"Vi har sådana där kvartsamtal också precis som i skolan, då får man reda på om det är något som ens barn behöver träna på. Dom berättar kanske att min dotter måste öva på att måla och att det är bra om vi tränar med henne hemma också."

5.2.5 Förhållningssätt till det mångkulturella

Att det är det svenska kulturarvet som betonas i förskolan hade ingen av föräldrarna några invändningar emot. De ansåg att det är positivt att barnen får uppleva svensk kultur och svenska traditioner i förskolan och sin egen kultur hemma eftersom detta bidrar till en *dubbel kulturtillhörighet*.

”Det är bra att barnen lär sig två kulturer. Ingen kultur är perfekt, man kan blanda lite och ta det bästa från varje kultur.”

”Här i förskolan är det den svenska kulturen och hemma har vi vår kultur, det är inga problem”

Föräldrarna uppgav att de inte kände att deras egen kultur hade något utrymme i förskolan, detta sågs dock inte som ett problem. De kunde inte minnas att de blivit tillfrågade om de ville komma till förskolan och bidra med något från deras kultur. Däremot upplevde de att *pedagogerna visar respekt och intresse* för deras bakgrund genom att fråga dem om deras hemländer och erfarenheter.

5.3 Resultatsammanfattning

Av intervjun med arbetslaget framgick det att samtliga pedagoger upplever att deras relation till föräldrar med invandrarbakgrund ofta skiljer sig avsevärt från relationen de har till svenska föräldrar. Något som ansågs vara utmärkande för den förstnämnda gruppen är tacksamhet och uppskattning. För många av dessa föräldrar uppgavs förskolan och pedagogerna vara den enda länken till det svenska samhället, vilket bland annat ger pedagogerna en känsla av att vara viktiga och behövda. Att arbeta i en mångkulturell förskola har enligt pedagogerna många fördelar, en av dem är att det hela tiden måste till ett nytänkande i verksamheten, en annan är att det är oerhört berikande då man får mycket kunskap om andra kulturer. Även föräldrarna ansåg det vara positivt med kulturell mångfald, då det ger insikt och kunskap om andra människor och deras levnadssätt. De menade på att det svenska språket och insikt i det svenska kulturarvet är nödvändigt för att klara sig i Sverige.

Språksvårigheter och missförstånd därav, ansågs av pedagogerna vara ett mycket stort hinder för samverkan med föräldrarna. Den vanligaste lösningen på problemet är att använda sig av tolk. Pedagogerna uppgav att det ibland uppstår så kallade kulturkrockar som leder till konflikter, detta ofta i samband med aktiviteter av olika slag. De båda föräldrarna såg inga direkta svårigheter till följd av att det är olika kulturer som möts i förskolan, däremot var de överens om att det råder stora skillnader mellan olika kulturer då det gäller uppfostringsmetoder.

Pedagogerna uppgav att det råder olika åsikter gällande det pedagogiska arbetet mellan dem och föräldrarna, de tyckte inte att föräldrarna i allmänhet visade intresse för deras pedagogik. Vidare tyckte de att de flesta av föräldrarna endast sätter högt värde på ”synliga” kunskaper såsom att lära sig räkna, skriva och läsa. De båda föräldrarna såg en tydlig gräns mellan förskole- och skolverksamhet. Skolan förknippades med stort ansvar och ”tvång” på vad barnen skall lära sig, medan förskolans innehåll sågs som mer fritt och lustfyllt i och med barnens låga ålder.

Pedagogerna uppgav att den huvudsakliga kontakten i samtliga familjer sker med mamman. Som ett led för god samverkan är de noga med att skaffa sig insikt i barnens hemmiljö samt

inviga föräldrarna i förskoleverksamheten. I mötet med föräldrar från andra kulturer ser pedagogerna det som en nödvändighet att kunna kompromissa, visa öppenhet och respekt för olikheter. Föräldrarna ansåg att samverkan med personalen fungerar bra. De tyckte att de hade stort inflytande i verksamheten samt att de får bra information av pedagogerna gällande deras arbetssätt och motiveringar till dessa.

Pedagogerna har valt att betona det svenska kulturarvet i förskolan, då det är det som de själva har kunskap om. De uppgav däremot att de är mycket noga med att då tillfälle ges även uppmärksamma andra kulturer. Föräldrarna ansåg att det är positivt att deras barn får lära sig svenska traditioner i förskolan då detta, i och med att de hemma har sin egen kultur, bidrar till att barnen utvecklar en dubbel kulturtillhörighet.

6. Diskussion

Diskussionen kommer att inledas med en kort metoddiskussion, därefter kommer jag att diskutera resultatet av mina intervjuer med stöd av tidigare forskning och litteratur inom ämnet. Slutligen kommer jag att ta upp vilka didaktiska slutsatser jag drar av min studie.

6.1 Metoddiskussion

Syftet med min studie var att få ökad insikt i mötet som sker i förskolan mellan svenska pedagoger och föräldrar med invandrarbakgrund. Jag var särskilt intresserad av vilka möjligheter respektive svårigheter de båda grupperna upplever i samverkan med varandra, samt vilka förväntningar de har på barnens förskolevistelse i och med att det är olika kulturer som möts. Metoden jag valde för att undersöka detta var en fallstudie av en förskola där jag valde att utföra intervjuer med pedagogerna och två av föräldrarna från avdelningen. Eftersom jag endast vänt mig till en enda förskola där det råder vissa specifika omständigheter och urvalet av respondenter varit styrt går det inte dra några egentliga slutsatser av resultatet som kan förmodas representera verkligheten eller förutsäga framtida skeenden. Jag anser dock att jag genom min studie bidragit med en bild till helheten, vilken kan användas för att väcka nya tankar och diskussioner. Jag hade från början tänkt intervjua fler föräldrar, men på grund av tidsbrist och språkliga svårigheter var detta inte möjligt. Urvalet av föräldrar var alltså mycket beroende av deras språkliga kunskaper, vilket medförde en stor begränsning. De bägge föräldrarna som intervjuades var således inte representativa för föräldragruppen i övrigt. På det stora hela är jag nöjd med mina intervjuer och känner att de var givande. De båda intervjuerna hade en relativt låg grad av struktur, vilket fungerade bra med pedagogerna. Om jag fått göra om intervjun med föräldrarna och från början känt till deras språkkunskaper hade jag valt en högre grad av struktur på intervjun. Jag skulle dessutom ha intervjuat dessa föräldrar enskilt, som jag från början tänkt mig, då de hade en tendens att avvika från ämnet och diskutera och jämföra sina kulturer med varandra inom områden som inte föreföll relevanta för min studie. Att jag använde mig av bandspelare vid de bägge tillfällena, anser jag i efterhand var till stor hjälp då jag kunde lyssna på materialet ett flertal gånger och därmed minska risken för feltolkningar.

6.2 Resultatdiskussion

Resultaten av mina intervjuer styrker i många avseenden tidigare forskning och hypoteser inom området vilket jag försöker visa i detta kapitel genom att göra kopplingar till tidigare angivna källor. Av de båda intervjuerna att döma bedrivs pedagogernas arbete i linje med de normer, mål och riktlinjer som finns angivna i styrdokument för förskolan gällande föräldrasamverkan och införlivandet av ett internationellt perspektiv i verksamheten. Av de båda intervjuerna fann jag att de tillfrågade föräldrarnas svar i många avseenden stred emot de åsikter och värderingar som pedagogerna uppgav då de talade om föräldrarna med annan kulturell bakgrund överlag. Jag tror, som jag tidigare nämnt i metoddiskussionen, att detta till stor del beror på att dessa föräldrar inte är representativa för föräldragruppen på avdelningen. De båda kvinnorna har varit bosatta i Sverige under en lång tid, de har arbete och behärskar det svenska språket, vilket naturligtvis påverkar och gynnar deras anknytning till och kännedom om det svenska samhället.

6.2.1 Möjligheter, svårigheter och skillnader

Såväl de möjligheter som svårigheter, till följd av ett mångkulturellt samarbete, som framkom under min intervju med pedagogerna stämde väl överens med de områden de tillfrågade lärarna (SOU 1996:42-46) angav som positiva respektive negativa i deras arbete i mångkulturella skolor. Bland fördelarna nämndes av de båda grupperna den idériakedom som

uppkommer då den traditionella verksamheten eller undervisningen inte längre kan göra sig gällande i och med barnen och deras föräldrars olika bakgrunder, förutsättningar och behov. Bland möjligheterna nämndes även den kunskap som de olika kulturerna resulterar i, så kallad kulturkunskap, som man inte tillägnar sig i vanliga fall.

Språksvårigheterna uppgavs vara ett av de största hindren i arbetet. Även det faktum att man har olika syn på kunskap och olika värderingar vad som är viktigt i livet nämndes av pedagogerna i förskolan och lärarna i skolan.

Av intervjun med föräldrarna framkom det stora skillnader mellan den svenska skolan och skolorna i deras hemländer grundade på deras egna erfarenheter. Vad som framförallt uppgavs vara skillnaden var graden av disciplin. Föräldrarna vittnade om stränga metoder, aga och straff från lärarnas sida vilket inte förekommer i Sverige. Dessa skillnader uppgav lärarna (SOU 1996:42) vara ett problem då många av föräldrarna som gått i skolan under liknande förhållanden reagerar över bristen på disciplin i de svenska skolorna, då de inte anser att eleverna får lära sig att visa respekt för vuxna. De två föräldrarna var dock skeptiska mot de egna skolerfarenheterna och föredrog skolverksamheten som bedrivs i Sverige.

Andersson (1996:169) påpekar att det mellan olika kulturer ofta råder stora skillnader och uppfattningar om uppfostringsmetoder, samt att vi svenskar ofta reagerar och anser att invandrarföräldrarna i synnerhet papporna använder för stränga metoder mot sina barn. Att det i många kulturer råder strängare uppfostringsmetoder var något som de tillfrågade föräldrarna var helt överens om. Svenska föräldrar i allmänhet är, i deras tycke, för toleranta mot sina barn. De ansåg att det i många svenska familjer finns en stor brist på respekt från barnens sida och att föräldrarna inte drar tydliga gränser för vad som bör accepteras och inte. De menade på att detta är uppfostringsmetoder som de själva aldrig skulle tillämpa gentemot sina barn. Påståendet att sättet att uppfostra de egna barnen på är något av det svåraste att ändra och ta till sig då man lever i ett annat samhälle (SOU 1996:51), verkar således stämma väl för dessa föräldrar.

Pedagogerna i förskolan uppgav att det i samband med aktiviteter av olika slag, som de gör ihop med barnen, många gånger uppstår kulturkrockar som kan leda till konflikter. Att gå och simma med barnen anses av många föräldrar vara olämpligt, så även att göra utflykter till skogen. Här ser man tydligt exempel på hur de vuxna refererar till olika kulturella värderingar och olika konkreta verkligheter, i likhet med vad Sjögren skriver. (Hultinger & Wallentin 1996:234)

6.2.2 Förväntningar gällande barnens förskolevistelse

Hur förskoleverksamheten ser ut och bedrivs skiljer sig mycket åt mellan olika länder, i många länder existerar den överhuvudtaget inte. I de båda föräldrarnas hemländer föregås inte skolan av förskoleverksamhet, vilket medför att de två kvinnorna saknar egen erfarenhet av det sistnämnda. Detta är troligen en bidragande orsak till det faktum att de båda gjorde mycket tydliga gränsdragningar mellan innehållet i förskole- respektive skolverksamheten. Innehållet i förskolan förknippades med lek och lust i och med barnens ringa ålder medan innehållet i skolan förknippades med kunskap och ansvar. Pedagogerna ansåg inte att föräldrarna överlag visade stort intresse för deras pedagogiska arbete. En möjlig orsak till detta skulle kunna vara att de flesta av föräldrarna saknar kännedom och erfarenhet av förskoleverksamhet, dels på grund av att de själva inte gått i förskola som barn och dels på grund av att många av dem saknar anknytning till och kännedom om hur mycket i det svenska samhället fungerar. För dessa föräldrar är det enligt Herlitz (SOU 1996:55) mycket svårt att

förstå vad svenska normer och vad svensk barnuppfostran går ut på, varvid pedagogerna kan hjälpa dem genom att var extra tydliga och vara noga med att påvisa att det faktiskt förekommer en genomtänkt pedagogik i verksamheten.

6.2.3 Samverkan

Som ett led för god samverkan lägger pedagogerna stor vikt vid att skaffa sig insikt i barnens hemmiljöer och även vid att göra föräldrarna delaktiga i förskoleverksamheten. Med utgångspunkt i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori torde detta vara mycket gynnsamt för barnen i och med att hemmet och förskolan är mycket viktiga element i barnets närmiljö och att relationen mellan dessa båda närmiljöer är av stor betydelse för barnets utveckling. Barnets upplevelser och erfarenheter i hemmet får konsekvenser för förskolevistelsen och vice versa. (Andersson:1982:43-49) Naturligtvis räcker det ju inte i sig att ha kännedom om hur hemmiljön eller förskoleverksamheten ser ut för att uppnå en för barnen gynnsam effekt. Men insikten är en nödvändighet för att kunna mötas och samverka för barnens bästa.

Barnens ålder var, enligt föräldrarna, orsaken till att de inte upplever direkta kulturkrockar eller konflikter i samverkan med pedagogerna på avdelningen då de menade på att de regler som gäller inom deras kulturer inte gäller då barnen är så små. Pedagogerna hävdade motsatsen till detta påstående, nämligen att föräldrarna på avdelningen har bestämda och skilda uppfattningar mellan vad som exempelvis är lämpligt respektive olämpligt för pojkar och flickor och framförallt vilka aktiviteter som är acceptabla för de båda grupperna ihop. Här uppstår ett dilemma anser jag då alla som arbetar i förskolan, enligt styrdokument, skall arbeta aktivt för att motverka traditionella könsmonster och könsroller, samtidigt som verksamheten skall bedrivas i samarbete med föräldrarna som i sin tur skall känna delaktighet och ha inflytande i verksamheten. Hur ska man som pedagog bäst kunna leva upp till de mål som finns angivna i styrdokument för förskolan utan att detta får en negativ inverkan på samarbetet med föräldrarna? Vilken part ska kompromissa och i vilken utsträckning?

6.2.4 Förhållningssätt till det mångkulturella

Pedagogernas strategi för att handskas med den kulturella mångfalden i förskolan är att betona det svenska kulturarvet i verksamheten eftersom det är det svenska de själva har kännedom och kunskap om, vilket är ett vanligt skäl till att välja den här strategin (SOU 1996:112) Däremot uppmanas föräldrarna att bidra med inslag från deras kulturer, något som har kommit till stånd i form av musik, maträtter eller bakverk som är typiska för deras hemländer. Spowe (2003:18) talar om så kallad turistinformation som han menar på är vanligt förekommande i skolor där det går elever med skiftande kulturella bakgrunder. Dessa elevers kulturer lyfts och synliggörs ofta genom inslag i form av högtider, dans, musik, kläder och mat och sällan på ett djupare plan. Detta medför att bidragen från andra kulturer blir ett slags exotiskt tillägg till den vanliga verksamheten och undervisningen, enligt Spowe. Min egen erfarenhet av förskolor där det går barn som representerar olika kulturer säger mig att detta är en mycket vanlig strategi från pedagogernas sida, vilket för övrigt stämmer överens med resultatet från studien av förskolekultur och kulturmöten i Norra Botkyrka. (SOU 1996:53) Frågan är i vilken grad en sådan strategi på sikt ökar toleransen och förståelsen hos barnen gentemot det som är annorlunda, om detta överhuvudtaget är syftet? Att ha barn med varierande kulturella bakgrunder i barngruppen eller i klassen innebär i sig inte att toleransen och förståelsen för varandras olikheter automatiskt infinner sig, utan den kulturella variationen, erfarenheterna och olikheterna är något jag anser att man som lärare i förskolan/skolan måste utnyttja och ta tillvara.

Pedagogerna jag intervjuade framhöll att de är väldigt noga med att lyfta, bekräfta och uppmuntra olikheter mellan barnens olika kulturer då tillfälle ges, vilket enligt dem är i stort sett varje dag då barnen ställer frågor och diskuterar vad som är rätt och fel utifrån deras olika erfarenheter. På avdelningen förekommer således såväl exotiska som vardagliga inslag av andra kulturer, även om det förstnämnda inte sker kontinuerligt. De dagliga diskussionerna som till största del uppkommer genom barnens intresse och som enligt pedagogerna handlar om religion, språk, kulturella värderingar, åsikter och så vidare borde innebära att barnen på avdelningen tillägnar sig kunskaper som sträcker sig längre än det som Spowe (2003:18) väljer att kalla för "turistkunskaper".

Föräldrarna å sin sida kände inte att deras kultur hade något utrymme i verksamheten och kunde inte heller erinra sig om att de blivit tillfrågade eller uppmuntrade att bidra med något inslag från deras hemländer. De hade dock inga invändningar emot att det på avdelningen är "den svenska" kulturen som är den gällande, utan såg detta snarast som något positivt.

6.3 Didaktiska slutsatser

Under utbildningens gång har jag varit intresserad av arbete i förskolor där barngrupperna speglar en stor spridning med avseende på kulturell och etnisk bakgrund. Utifrån detta intresse valde jag att fördjupa mig i mötet som sker mellan svenska pedagoger och föräldrar med annan kulturell bakgrund än den svenska i en mångkulturell förskola. Jag känner att studien har varit både intressant och givande och att jag tillägnat mig insikt och kunskaper som kommer att vara värdefulla för min kommande yrkesroll som pedagog i förskolan.

Med utgångspunkt i bland annat Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori har jag insett vikten av ett väl fungerande samarbete med föräldrarna, vilket ställer stora krav på mig som pedagog. För att åstadkomma en god samverkan med hemmen krävs det insikt från båda håll i de verkligheter barnet vistas i. På pedagogerna vilar det ett stort ansvar att tydliggöra för föräldrarna val av arbetsmetoder samt motiv till dessa. Jag tror att det är lätt hänt att man som pedagog tar mycket för givet och tror att folk i allmänhet vet hur verksamheten ser ut och fungerar, men har man inga egna barn i förskolan så är detta långt ifrån givet och inte ens då förstår man per automatik allt som sker. Att förskolan är tydlig ifråga om mål och innehåll i verksamheten är alltså något som gynnar alla föräldrar, men kanske framförallt föräldrar från andra länder med andra kulturer.

Kulturen har en stor inverkan på vår identitet, varför jag ser det som viktigt att i den mån det är möjligt försöka uppmärksamma och lyfta alla barns olika erfarenheter och bakgrunder. Detta kan göras på en mängd olika sätt och på olika nivåer. Att införskaffa böcker, sångtexter, dockor, utklädningskläder, tyger och dylikt från andra länder är ett sätt att uppmärksamma att barnen har olika bakgrunder, ett annat är att arbeta med teman där de kulturella skillnaderna kan framträda. Jag tror att det är viktigt att olikheterna blir ett kontinuerligt inslag i verksamheten/undervisningen och att de inte endast lyfts och synliggörs vid något eller några specifika tillfällen. Barnens ålder och vilka resurser som finns är naturligtvis av betydelse för hur det mångkulturella arbetet kan bedrivas. I de fall då någon/några i arbetslaget har annan kulturell bakgrund än den svenska borde det vara betydligt enklare att arbeta utifrån ett internationellt perspektiv jämfört med om samtliga pedagoger endast är bekanta med det svenska kulturarvet. Jag tror att något av det viktigaste, då man vill väcka barnens intresse och öka deras förståelse och tolerans gentemot det som är olikt och annorlunda, är att det sker på ett för dem tydligt och framförallt naturligt sätt.

Slutligen tror jag att arbete i en mångkulturell förskola är givande och lärorikt på många olika sätt, inte minst genom att man får ta del av olika människors tankemönster och levnadssätt, även om dessa ibland krockar med svenska normer och värderingar. Att båda parter möts med en vilja att förstå kombinerad med en respekt och öppenhet gentemot den andres kultur tycker jag är en utgångspunkt, utifrån vilken det på sikt torde vara möjligt att mötas och samverka kring det mesta.

Avslutningsvis anser jag att det hade varit intressant att utföra studien i större omfattning och vänt sig till fler förskolor och fler pedagoger och föräldrar. Hade jag haft mer tid till mitt förfogande skulle jag ha vänt mig till förskolor belägna i olika stadsdelar där det råder olika sociala förhållanden för att kunna göra jämförelser och möjligtvis analysera vilken betydelse vår omgivande miljö har för vårt förhållningssätt i olika situationer och under olika förhållanden. Jag tycker även att det hade varit intressant att undersöka arbetsmetoder och strategier i mångkulturella förskolor och jämföra resultaten mellan arbetslag som uteslutande består av pedagoger med svensk bakgrund och arbetslag som även består av pedagoger med annan kulturell och etnisk bakgrund än den svenska.

Referenser

Litteratur:

Andersson, Bengt-Erik (1982). *Utvecklingsekologi, en teoretisk referensram till studiet av mänsklig utveckling*. Stockholm: Barnpsykologiska forskningsgruppen.

Andersson, Inga (1996). *Samverkan för barn som behöver*. Jönköping: Folksam.

Andersson, Nils (1994). *Mötas kring barnen*. Lund: Studentlitteratur.

Davidson, Bo & Patel, Runa (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Franzén, Elsie (2001). *Att bryta upp och byta land*. Falun: Natur och Kultur.

Gunnarsson, Bernt (1999). *Lärandets ekologi*. Lund: Studentlitteratur.

Hultinger, Eva-Stina & Wallentin, Christer (1996). *Den mångkulturella skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, Annika (1993). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Lärarförbundet (2002). *Lärarens handbok, Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer*. Solna: Lärarförbundet.

Malmström, Sten (2002). *Bonniers svenska ordbok*. Stockholm: Bonnier

Merriam, Sharan (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Person, Anders (2003). *Skolkultur och skolutveckling*. LAU 300 Ht-2005

Sjöwall, Anna (1994). *Kulturmöten i barnomsorg och skola*. Lund: Studentlitteratur.

SOU (1996). *Krock eller möte, om den mångkulturella skolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Spowe, Bengt (2003). *Röster från den mångkulturella skolan: om undervisning och lärande i förskola och skola*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Wellros, Seija (1989). *Moster eller myndighet?*. Kristianstad: Utbildningsförlaget.

Wellros, Seija. (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Internet:

<http://www.skolverket.se> Publikation: *Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnomsorg, skola och vuxenutbildning 2005*. pdf-fil.

Bilaga 1 Intervjufrågor till personalen

Hur ser första kontakten och inskolningen ut?

Vad tycker ni är viktigast i ert arbete med barn och föräldrar?

Hur väljer ni att arbeta utifrån barnens olika bakgrunder och olika kulturer?

Vad finns det för utrymme för införlivande av olika kulturer i verksamheten?

Hur upplever ni samverkan med föräldrarna, är det i huvudsak lika stort engagemang från båda föräldrarna?

Hur uppfattar ni föräldrarnas intresse för ert pedagogiska arbete?

I vilken mån använder man sig av tolk?

Känner ni att det finns något/några områden i verksamheten där det råder stora skillnader i synsätt och värderingar som leder till problem för samverkan med föräldrarna?

Hur brukar eventuella ”krockar” lösas?

Vad upplever ni som mest positivt i arbetet med familjer med olika kulturella bakgrunder?

Bilaga 2 Intervjufrågor till föräldrarna

Berätta om varför du vill att ditt barn ska gå i förskolan.

Vad tycker du är viktigast att ditt barn upplever och utvecklar i förskolan?

Berätta om hur du upplevde första kontakten med förskolan och personalen, var de lyhörda för dina önskemål?

Vad tycker du att du har för inflytande i verksamheten som bedrivs?

Vad har ni för gemensamma aktiviteter?

Hur tänker du om personalens sätt att arbeta och hur berättar de för dig om hur de arbetar och varför?

Finns det områden som du saknar i förskoleverksamheten?

På vilka sätt samarbetar ni som föräldrar med förskolan?

Känner du att det finns något/några områden i verksamheten där det råder stora skillnader i synsätt och värderingar som leder till problem för samverkan med personalen?

Hur brukar eventuella ”krockar” lösas?

Känner du att din kultur får något utrymme i verksamheten, önskar du detta?

Har du blivit tillfrågad om du vill bidra med något från din kultur?

Hur tycker du att personalen bör arbeta i en barngrupp där barnen representerar många olika kulturer, vilket kulturarv vill du ska prioriteras i förskolan, det svenska eller ditt egna?